

Bibliografia retrospectivă a periodicelor

Luminița Radu, bibliograf

1. Tot mai multe cercetări din diverse domenii fac apel la presă. Ziarele și revistele, imagine istorică a timpului în care au circulat, locul în care au crescut și s-au format marii scriitori ai poporului român, trebuie descrise și puse la îndemâna celor ce doresc să le studieze. Pentru cercetătorii români care se lovesc zilnic, în munca lor, de lipsa instrumentelor de lucru, o bibliografie retrospectivă descriptivă a periodicelor este absolut necesară. Aceștia au nevoie ca instrumente ajutătoare de enciclopedii, dicționare și bibliografii pe cât posibil exhaustive.

2. În România de-abia la sfârșitul secolului al XIX-lea s-a pus problema bibliografierii patrimoniului național. Planul bibliografiei generale a culturii românești, întocmit și propus de Ioan Bianu în anul 1895, prevedea la primele două puncte următoarele:

Întocmirea *Bibliografiei naționale a cărții românești*, și

Întocmirea *Bibliografiei publicațiilor periodice românești*, care cuprinde periodicele românești și străine, apărute pe teritoriul țării noastre

Criteriile fixate de Academia Română pentru alcătuirea *bibliografiei naționale retrospective a periodicelor* au fost cele generale:

3. a) Criteriul limbii, adică periodicele publicate în limba română, indiferent de locul de apariție, sau de naționalitatea redactorilor;

b) Criteriul statal, adică periodicele publicate în limbi străine care au apărut pe teritoriul României în perioada studiată;

c) Criteriul etnic, cuprinzând periodicele publicate de autori români în alte țări, chiar dacă au fost scrise în colaborare cu autori străini.

Bibliografia periodicelor românești, din planul lui Ion Bianu, prevedea ca aceasta să se facă în ordine alfabetică, ceea ce permitea o descriere unitară și completă a periodicelor.

4. În 1906 aceasta a fost încredințată lui Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, care urmau să alcătuiască metoda de lucru, completă și succintă totodată, ce presupunea o muncă de migală și precizie care cerea vaste cunoștințe: limbi străine, istoria presei și a culturii române dublate de putere de sinteză.

La descrierea publicațiilor periodice s-au luat în considerare următoarele 9 elemente descriptive principale care se urmăresc număr de număr:

Titlul, subtitlul, localitatea (sediul redacțional), perioada de apariție, frecvența (periodicitatea), formatul, abonamentul anual și prețul numărului, aparatul redacțional (director, proprietar, redactor responsabil, comitetul de redacție, colaboratori), editura și tipografia.

5. Tomul I, intitulat *Publicațiunile periodice românești (ziare, gazete, reviste)*, cuprindea descrierea periodicelor apărute în anii 1820-1906 și a apărut în anul 1913.

Conținea 3290 de titluri principale, descrise cu periodicul în față, reproducând elementele esențiale din primul număr, dar și pe cele despre a căror existență aveau indicii sigure, deși nu le văzuseră. Informațiile și le procuraseră din lucrări demne de încredere, cel puțin două pentru fiecare titlu descris cu asterisc.

6. Între copertele acestui volum se găsea tot ce era cunoscut să fi apărut de la **Chrestomaticul Românesc** a lui Theodor Racoce, din Cernăuți, tipărit

în 1820, până la ultimul periodic care ieșise de sub tipar în 1906. Criteriile după care s-a făcut selecția au fost: limbă, teritoriu, etnie.

7. Prezint cateva publicații: L' Abeille de la Roumanie. Revue hebdomadaire. București: 4/16 febr. – 13/25 nov. 1873

8. Neamul românesc. București: 10 mai 1906 ce continuă până în 1940, avându-l ca director pe Nicolae Iorga.

9. Din mai multe motive (istorice, politice, dar și a lipsei de personal calificat) lucrul pentru elaborarea tomului următor nu a mai fost continuat. De-abia în 1957, la insistențele consiliului științific al Bibliotecii, prezidiul Academiei a hotărât să se reia elaborarea repertoriilor de bibliografie, după o întrerupere de peste 40 de ani.

10. Tomul al II-lea s-a ocupat de periodicele din perioada 1907-1918, fiind însoțit de un supliment de completări la tomul I, ce a extins data apariției primului periodic pe teritoriul românesc la 1790 prin descoperirea gazetei *Courrier de Moldavie* la Biblioteca Națională din Moscova. În plus, s-a introdus un paragraf de legătură cu tomul anterior în care cercetătorul era informat dacă publicația continua sau reapărea. Acest volum a fost elaborat de George Baiculescu, Georgeta Răduică și Neonila Onofrei, a apărut în anul 1969, în acesta fiind descrise circa 3200 publicații.

Însă Cenzura din acea vreme a înlăturat toate publicațiile apărute în Basarabia, Bucovina și Cadrilater.

11. De exemplu: La Roumanie. Journal Conservateur democrate. București: 1907 – 13 nov. 1916 (reapărând în 1920-1921).

12. Ilustrațiunea română. Revistă lunară. București: 1 mai 1911 – 1916.

13. Lucrul la bibliografia națională a continuat cu tomul III (1919-1924), editat în 1987, elaborat de un colectiv de 5 bibliografi, în acesta fiind descrise circa 3400 de publicații. Pentru acest volum s-a adăugat criteriul patronajului, incluzând periodicele apărute în limbi străine, în alte țări, dar sub auspiciile instituțiilor românești, patronate de acestea. De asemenea începând cu acest volum au fost studiate toate publicațiile minorităților ce apăreau pe teritoriul de atunci al României (maghiare, germane, dar și evreești, armenești, albaneze, grecești sau în limba turcă).

Începând de la acest volum, în zona notelor, la rubrica „texte” s-au specificat numele scriitorilor mai importanți ce semnau articole în publicația descrisă, precum și dacă existau reproduceri după pictori, sculptori sau desenatori renumiți.

14. Foia Tinerimii. Revistă bilunară. A reapărut la București de la 15 mart. 1919 – 1930.

15-16. Gândirea. Literară, artistică, socială. Cluj: 1 mai 1921 – 5 dec. 1922; București: 20 dec. 1922 – 1944 În al cărei comitet de redacție întâlnim mari nume ale culturii românești: Cezar Petrescu, Lucian Blaga, Demostene Botez, Nichifor Crainic, Vasile Băncilă, Al. Busuioceanu și multi alții.

17. În 2003 a apărut cel de-al patrulea volum. Perioada descrisă era 1925–1930 și conținea fișe descriptive pentru 3920 de periodice. Se respectase cu sfințenie metoda de lucru așa că volumele formau o lucrare unitară. Micile adăugiri făcute pentru completarea informațiilor și ușurarea muncii celor ce le utilizau nu schimbau forma inițială. De exemplu în fișa de bază s-a trecut data până la care continuă să apară publicația studiată. Aparatul redacțional rămânea un element urmărit cu multă conștiinciozitate, pentru că în presă pot fi întâlnite toate marile nume ale lumii literare și științifice. În zona

notelor se menționa și apariția în publicație a unor texte literare importante, sau a existenței unor desenatori și caricaturiști.

18. Curentul. București: 11 ian. 1928 – 1944, cotidian condus de Pamfil Șeicaru.

19. Cuvântul Moldovenesc. Chișinău: 1 nov. 1926 – 1944 avându-l ca director pe Onisifor Ghibu.

20. Cuvântul. București: 1 ian. 1925 – 1941, cotidian, având un supliment independent Cuvântul literar și artistic.

21. Se observă că intervalul de apariție al volumelor era foarte mare, circa 18 ani, iar perioadele descrise deveneau din ce în ce mai restrânse din cauza numărului mare de publicații existente pe teritoriul de atunci al României (în vol. II se studiau 12 ani, iar în volumele III și IV, câte 6 ani).

Volumul V s-a confruntat cu o nouă problemă. Structurat pe baze cronologice, trebuia să cuprindă și el toate publicațiile apărute între 1931–1935. Dar perioada respectivă a însemnat o dezvoltare spectaculoasă a presei, cea mai prolifică perioadă din istorie, pe care nici criza economică de atunci nu a putut să o stopeze, existând aproape 6000 de periodice.

22. Pentru a scurta și mai mult intervalul de apariție al volumelor de bibliografie retrospectivă a periodicelor, pentru a fi accesibile celor interesați de presă, s-a hotărât o structurare a acestui volum, în părți, pe grupuri de litere. Prima parte din tomul V (1931–1935), literele A–C s-a tipărit în 2009, (la numai 6 ani distanță de cel anterior), iar în prezent suntem în stadiu final cu partea a 2-a, literele D–L, (sperăm să apară în 2012) ambele părți având completări cu celelalte litere în cazurile studiate, unde au survenit schimbări de titlu, fuziuni, sciziuni sau prezența unor suplimente independente.

25-26. Boabe de grâu. Revistă de cultură. București: mart. 1930 – 1935. Apărea lunar, sub condcerea lui Emanoil Bucuța.

27-28. Alte exemple: Brașovul literar și artistic. 1931 – ian./febr. 1935, condus de Cincinat Pavelescu.

Cronicarul. Revistă literară, artistică, socială. București: febr./mart. 1931 – mai 1934, având o serie impresionantă de colaboratori.

29. Începând cu tomul IV se alcătuiesc -Indice de nume, ce cuprinde numele persoanelor cu funcții redacționale, inclusiv colaboratorii și

-Indice de localități, din care se poate vedea ușor câte publicații au apărut într-un anumit loc, sau în care zonă a țării presa s-a dezvoltat mai rapid.

Iar de la tomul V un -Indice de tipografii, necesar pentru cei interesați de studierea presei în ansamblul ei.

Pentru unitatea și continuitatea acestei lucrări de interes național nu trebuie înlăturată forma tipărită, care constituie pentru generațiile actuale și viitoare un adevărat reper în istoria presei românești.

30. Bibliografia retrospectivă a periodicelor s-a impus ca o necesitate la sfârșitul secolului trecut, dar astăzi este vitală pentru cunoașterea presei românești de la începuturile ei.

Aceasta protejează fizic publicațiile periodice și ajută la formarea unei păreri de ansamblu asupra unei perioade istorice bine determinată de volumul pe care cercetătorul îl consultă.

Din păcate fiecare volum a fost tipărit într-un număr redus de exemplare, de-abia ajungând la cele mai importante biblioteci publice din țară. Din acest motiv și această lucrare de importanță națională ar merita să fie accesibilă și în format online, pentru ca mai mulți utilizatori să știe de existența acesteia și să o consulte mult mai ușor.